

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/1274	30 mei 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 25/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

P.C. Kok
Commandeur

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/1274 d.d. 30 mei 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. ██████████

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol ██████████, d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

MINISTERIE VAN DEFENSIE

MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

25/95

(Afgesloten 301200B MEI 1995)

Conclusie/voorzicht

De recente ontwikkelingen rond Sarajevo zullen door de Bosnische Serviërs worden opgevat als een nieuw bewijs voor de naar hun oordeel anti-Servische opstelling van de VN en NAVO. Als reactie hebben de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) circa 300 man VN-personeel in gijzeling genomen en alle eerdere afspraken met de VN ongeldig verklaard. Het gevaar blijft bestaan dat in de toekomst in soortgelijke gevallen opnieuw gijzelaars zullen worden genomen.

Omtrent de gewelddadige dood van de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Ljubijankic bestaat veel onduidelijkheid. Naar verwachting zal de Bosnische propaganda maximaal profijt willen trekken uit zijn overlijden.

Het ontslag van de Kroatisch-Servische premier Mikelic vormt een overwinning van de (Servische) tegenstanders van de Servische president Milosevic en zal de fusie tussen de Bosnisch- en Kroatisch-Servische republieken dichterbij brengen. De mogelijkheden voor een compromis met Kroatië over de toekomstige status van de "Servische" delen van die republiek zullen verder afnemen.

De benoeming van een nieuwe minister van Buitenlandse Zaken van Montenegro geeft aan dat die republiek een relatief onafhankelijke buitenlandse politiek wil blijven voeren, ondanks de Servische pogingen de invloed van de "Joegoslavische" deelstaatregeringen te beperken.

Bosnië-Herzegovina

De afgelopen dagen is sprake geweest van sterk oplopende spanningen in Bosnië-Herzegovina, met name rond Sarajevo. Aanleiding hiertoe vormden twee ultimata die de commandant van UNPROFOR, Smith, aan de strijdende partijen heeft gesteld:

- a) Uiterlijk op 25 mei moesten de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) een viertal zware wapens, die zij eerder vorige week hadden teruggehaald uit een onder VN-toezicht staand depot, weer inleveren.

b) Eén dag later moesten beide partijen (naast de VRS ook de Bosnische regeringsstrijdkrachten) alle zware wapens onder VN-toezicht hebben gesteld, dan wel hebben teruggetrokken uit de door de Veiligheidsraad ingestelde zone van 20 km rond Sarajevo.

Nadat was gebleken dat de VRS niet aan eerstgenoemd ultimatum had voldaan, hebben NAVO-gevechtsvliegtuigen tweemaal aanvallen uitgevoerd op Bosnisch-Servische doelen. Als reactie daarop hebben leden van de VRS beschietingen uitgevoerd op Bosnische en VN-doelen, met name in de "Veilige Gebieden". Volgens Bosnische zegslieden zouden daarbij alleen al in Tuzla meer dan 70 burgers zijn gedood. Tevens heeft de VRS inmiddels circa 300 UNPROFOR-militairen in gijzeling genomen; enkelen daarvan hebben zij vastgeketend in de buurt van potentiële nieuwe doelen voor NAVO-luchtaanvallen. De Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic heeft inmiddels verklaard dat hij zich niet meer gebonden acht aan eerdere overeenkomsten met de VN.

Doel van de genoemde ultimata van Smith was de steeds verder oplevende strijd rond Sarajevo te beteugelen en naleving van de uitsluitingszone voor de aanwezigheid van zware wapens af te dwingen. Het is echter niet duidelijk om welke reden bij die gelegenheid de nadruk is gelegd op door de Serviërs gepleegde overtredingen van de relevante resoluties. Bij de instelling van de onder VN-toezicht staande wapendepots is namelijk bepaald dat de strijdende partijen het recht hebben hun wapens uit de depots terug te halen indien zij worden aangevallen. Gezien het feit dat de jongste strijd rond Sarajevo is ontstaan na Bosnische beschietingen op Servische stellingen, is deze bepaling van toepassing op de VRS. Bovendien is er, hoewel de Bosnische regering heeft toegezegd zich te zullen houden aan de ultimata, ook geen enkele indicatie dat de Bosnische zware wapens wél uit de 20km-zone zijn teruggetrokken. Deze gang van zaken zal door de Serviërs worden opgevat als nieuw bewijs voor de naar hun oordeel partijdige opstelling van VN en NAVO in het Bosnische conflict.

Zoals bekend had Karadzic eerder reeds bedreigd VN-personeel in gijzeling te zullen nemen in geval van luchtaanvallen op Servische doelen. Vermoedelijk ziet de VRS de gijzeling van VN-personeel met name als een middel om de mogelijkheden voor nieuwe NAVO-aanvallen tegen hen te minimaliseren. Er is geen indicatie dat de Bosnische Serviërs daadwerkelijk fysiek geweld beogen tegen het in gijzeling genomen personeel. Een factor van overweging daarbij zal ongetwijfeld zijn dat dergelijk geweld juist zou leiden tot nieuwe vijandelijkheden van VN- of NAVO-zijde. Desalniettemin blijft het gevaar bestaan dat er in de toekomst in soortgelijke gevallen opnieuw gijzelaars zullen worden genomen.

Overigens moet zeker niet worden uitgesloten dat Bosnische eenheden de komende dagen van de situatie gebruik zullen maken door aanvallen uit te voeren op posities waar VN-gijzelaars aanwezig zijn. Indien de Moslims de verantwoordelijkheid daarvoor aan Servische zijde kunnen leggen, zouden zij op die wijze een verdere internationale veroordeling van de VRS kunnen uitlokken. De afgelopen dagen zijn op een groot aantal plaatsen Bosnische troepenverplaatsingen gemeld, zoals bij Tesanj, Maglaj en Donji Vakuf. Het is zeker niet uitgesloten dat de Bosnische strijdkrachten van de internationale aandacht voor Sarajevo en de veroordeling van de Serviërs gebruik zullen maken door de militaire druk op de VRS op een aantal plaatsen verder op te voeren.

Inmiddels is gemeld dat leden van de VRS gebruik maken van tijdens de gijzelnemingen buitgemaakte VN-uniformen en -wapens. Daardoor zullen zij in de toekomst nog méér dan voorheen in staat zijn incidenten uit te lokken waarvan zij de verantwoordelijkheid aan VN-zijde zullen kunnen leggen. Op die wijze kunnen zij hun beschuldigingen aangaande partijdigheid van de VN verder onderbouwen.

Het afgelopen weekeinde is gemeld dat de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken Ljubijankic door Kroatische Serviërs is gedood, toen hij per helikopter vertrok uit de westelijke Bosnische enclave rond Bihac. Dit bericht is inmiddels door Kroatisch-Servische media bevestigd. De melding is opmerkelijk, omdat bezoeken van hooggeplaatste Bosnische functionarissen aan Bihac uiterst zeldzaam zijn. De belangrijkste reden daarvoor is dat Bihac aan alle zijden door Servisch gebied is omgeven en de reis, die een schending van het vliegverbod boven Bosnië-Herzegovina vormt, uiterst riskant is. Onduidelijk is bovendien waarom juist Ljubijankic naar deze enclave was gereisd. Indien hij geheime besprekingen met Serviërs, Kroaten of andere partners zou hebben gevoerd, waarvoor overigens geen enkele indicatie bestaat, zou Bihac vanwege het geografische isolement niet de meest aangewezen plaats zijn. Ook besprekingen tussen Ljubijankic en het voormalige presidiumlid Abdic, die bij Bihac strijdt tegen Bosnische regeringstroepen, liggen niet voor de hand, omdat de Bosnische regering daarmee zou toegeven Abdic als een buitenlandse partner te beschouwen.

Bij dit alles dient overigens te worden opgemerkt dat de invloed van Ljubijankic op de Bosnische buitenlandse politiek relatief beperkt was. In de praktijk bleken hiervoor Ljubijankic's voorganger Silajdzic, de huidige Bosnische premier, alsmede president Izetbegovic en zijn plaatsvervanger Ganic in sterke mate verantwoordelijk. Gezien al deze omstandigheden is het vermoeden gerechtvaardigd dat de reis van Ljubijankic naar Bihac in ieder geval deels een provocatie voor de Serviërs betrof. Zijn dood zal door de Bosnische regering naar verwachting vooral worden aangewend om ten opzichte van de internationale gemeenschap de Servische bedreiging tegen Bosnië-Herzegovina te benadrukken.

Silajdzic heeft inmiddels de internationale gemeenschap verantwoordelijk gesteld voor de dood van Ljubijankic. Hij stelde dat het huidige UNPROFOR-mandaat absurd is, omdat het voorziet in vredeshandhaving waar geen vrede is. In verband daarmee verzocht hij de internationale gemeenschap eens te meer het embargo op wapenleveranties aan de Bosnische regering op te heffen. Deze uitspraken geven aan dat de Bosnische regering beoogt maximaal profijt te halen uit de huidige situatie en de dood van Ljubijankic; zij zal blijven proberen de VN te bewegen tot een actiever optreden, dat in de praktijk tegen de Serviërs zal zijn gericht.

Bosnisch-Kroatische media hebben gemeld dat in Bugojno (ten westen van Sarajevo) sprake is van toenemende spanningen. Kroatische inwoners van Bugojno zouden door Moslims worden vervolgd en verjaagd. De situatie zou zelfs zijn verslechterd sinds de ondertekening van de akkoorden van Washington, waarbij de Bosnische Kroaten en Moslims zoals bekend zijn overeengekomen een Federatie te vormen. De betreffende berichten, zelfs indien zij onjuist zijn, vormen een indicatie van het wantrouwen dat nog steeds tussen Bosnische Kroaten en Moslims bestaat en dat de samenwerking tussen beide volkeren nadelig zal blijven beïnvloeden. Zij zullen zeker door de Bosnisch-Kroatische autoriteiten worden aangevoerd om te illustreren dat het prematuur is om de Bosnisch-Kroatische

staatsinstellingen op te heffen ten gunste van die van de Federatie, ondanks het feit dat daarover eerder dit jaar reeds overeenstemming werd bereikt.

Volgens "Joegoslavische" media is er sprake van toenemende verdeeldheid in de Bosnisch-Servische politieke top over de te volgen koers. Hoewel Karadzic volgens deze berichten voorstander blijft van voortzetting van de strijd, zou een toenemend aantal van zijn adviseurs (onder wie zijn plaatsvervanger Koljevic en minister van Buitenlandse Zaken Buha) aandringen op onderhandelingen op basis van het plan van de Contactgroep. Vermoedelijk ligt aan dergelijke berichten ook de "Joegoslavische" wens ten grondslag om verdeeldheid te zaaien onder de Bosnische Serviërs. Toch zijn er aanwijzingen dat de populariteit van Karadzic onder de Bosnisch-Servische bevolking afneemt. Zo is hij, ondanks zijn goede betrekkingen met het Bosnisch-Servische ministerie van Binnenlandse Zaken, onlangs in het openbaar uitgefloten door politie-functionarissen.

Tegen deze achtergrond is wellicht vermeldenswaard dat Karadzic aan de vooravond van de NAVO-luchtaanvallen opnieuw bereidheid heeft verwoord tot onderhandelingen op basis van het plan van de Contactgroep, al onderstreepte hij ook bij die gelegenheid dat het betreffende plan in zijn huidige vorm onaanvaardbaar blijft. Strikt genomen vormt deze uitspraak van Karadzic een herhaling van eerdere Servische standpunten; hoewel Karadzic het plan in zijn huidige vorm afwijst, daarin gesterkt door de uitslag van een referendum onder de Bosnisch-Servische bevolking, heeft hij steeds aangegeven bereid te zijn tot onderhandelingen om te onderzoeken of op basis van het plan een compromis mogelijk zou zijn. Het aanbod van Karadzic kan mede worden gezien als een nieuwe poging om de mogelijkheden daartoe te peilen, dan wel om de verantwoordelijkheid voor het mislukken daarvan aan Bosnische zijde te leggen. Overigens is het uiterst twijfelachtig of dergelijke onderhandelingen na de jongste incidenten rond Sarajevo op korte termijn kans van slagen zouden hebben.

Het "Joegoslavische" persbureau TanJug heeft gemeld dat enkele duizenden Serviërs die voor het Kroatische optreden tegen west-Slavonië (Sector West) zijn gevlucht, zich inmiddels in Sector Oost (oost-Slavonië) hebben gevestigd. Daartoe zouden zij Bosnisch-Servisch en "Joegoslavisch" grondgebied hebben doorkruist. Van alle Sectoren is de herintegratie van Sector Oost in het Kroatische staatsverband het minst waarschijnlijk, onder meer vanwege het feit dat Sector Oost zich sterk oriënteert op het aangrenzende Servië. De aankomst van vluchtelingen uit Sector West zal naar verwachting het verzet tegen zo'n herintegratie verder vergroten. De melding is opmerkelijk, omdat de betreffende vluchtelingen slechts "Joegoslavisch" grondgebied hebben kunnen bereiken via de Posavina-corridor. Zij impliceert derhalve dat de betreffende corridor niet alleen gebruikt wordt voor militair verkeer, maar ook bruikbaar is voor civiele doeleinden.

Kroatië

Gisteren heeft het parlement van de Krajina, de "Servische Republiek" in Kroatië, besloten premier Mikelic te ontslaan. Aanleiding daartoe vormde het feit dat Mikelic het recent door het parlement van de Krajina genomen besluit tot vereniging met de Bosnisch-Servische republiek (RS) had bekritiseerd. Zoals bekend was Mikelic, daarbij gesteund door Milosevic, voorstander van een compromis met Kroatië over de staatkundige toekomst van de Krajina. Hij kwam daardoor in conflict met president

Martic. Deze zocht met name onder invloed van de recente Kroatische operaties tegen west-Slavonië juist toenadering tot de RS. Opmerkelijk is dat de motie van wantrouwen tegen Mikelic was ingediend door oud-president Babic, die reeds geruime tijd gold als een tegenstander van Milosevic, maar juist de afgelopen tijd toenadering leek te zoeken tot de Servische president. Het ontslag van Mikelic, dat vermoedelijk de weg vrij zal maken voor verdere toenadering van Martic c.s. tot de RS, vormt een provocatie aan het adres van Milosevic.

Karadzic heeft onlangs gesteld dat er goede vooruitgang wordt geboekt bij de eenwording van de RS en de Krajina. Hij stelde voorstander te zijn van een volledige fusie van beide republieken en verwierp de mogelijkheid van een federatie tussen beide staten. Met name in de Krajina lijken sommige parlementariërs nog huiverig voor een volledige fusie, omdat zij daarin een ondergeschikte rol zouden spelen ten opzichte van Karadzic en omdat zij een volledige breuk met Milosevic willen vermijden. De opmerking van Karadzic wijst erop dat sommigen van hen hebben voorgesteld de samenwerking te beperken tot een federatie van soevereine staten. Karadzic, die naar alle waarschijnlijkheid president van een "west-Servische staat" zou worden, verwerpt kennelijk een dergelijk compromis.

Vermeldenswaard is ook dat de Bosnisch-Servische parlamentsvoorzitter Krajisnik, een nauw medestander van Karadzic, heeft verklaard de eenwording van de RS en de Krajina te zien als een overgangsfase in de vorming van één Groot-Servische staat. Hieruit blijkt dat het streven naar vereniging van alle Serviërs, derhalve ook de "Joegoslavische", het uiteindelijke doel blijft van Karadzic c.s. Zoals reeds eerder gemeld, is dit doel nauwelijks omstreden onder Servische leiders, met inbegrip van de Servische oppositie. Vermoedelijk blijft ook Milosevic zelf dit doel nastreven, al heeft hij er de laatste tijd geen gewag meer van gemaakt om zijn streven naar normalisering van de internationale betrekkingen van "Joegoslavië" niet verder te belasten.

De Kroatische president Tudjman zou hebben verklaard dat op korte termijn een geheime ontmoeting tussen hemzelf en Milosevic tot de mogelijkheden behoort. Vooralsnog zijn er geen aanwijzingen dat een dergelijke ontmoeting daadwerkelijk wordt voorbereid. Van belang is evenwel dat de uitspraak van Tudjman na de recente Kroatische operaties in Sector West zou zijn gedaan. Indien het betreffende bericht op waarheid berust, wijst dit er eens te meer op dat beide presidenten deze operatie geen belemmering achten voor onderlinge contacten. De uitlating van Tudjman kan tevens worden gezien als een nieuwe indicatie dat hij en Milosevic de mogelijkheid open blijven houden om in onderling overleg een vredesregeling overeen te komen voor (delen van) Bosnië-Herzegovina en Kroatië.

Servië/Montenegro

De "Joegoslavische" regering heeft de gijzeling van VN-personeel door de Bosnische Serviërs veroordeeld. Dit houdt ongetwijfeld verband met de rivaliteit tussen Karadzic en Milosevic, die inmiddels door de Franse regering is verzocht zijn invloed aan te wenden om vrijlating van het gegijzelde VN-personeel te bewerkstelligen. Waarschijnlijk ziet Milosevic in de huidige situatie een mogelijkheid om zijn internationale positie verder te verbeteren. Hoewel twijfelachtig is of Milosevic over voldoende invloed beschikt om de vrijlating van de gegijzelden te bewerkstelligen, zal hij zeker een verdere verlichting van de sancties tegen "Joegoslavië" als voorwaarde stellen voor eventuele

pogingen daartoe. Het is derhalve denkbaar dat de recente ontwikkelingen in Bosnië-Herzegovina indirect zullen leiden tot een verbetering van de internationale positie van "Joegoslavië".

Vorige week zijn de Montenegrijse ministers van Binnen- en Buitenlandse Zaken vervangen. Redenen daarvoor werden niet gegeven, al is bevestigd dat de vorige minister van Buitenlandse Zaken Lekic zal worden benoemd tot "Joegoslavisch" ambassadeur in Italië. De oude minister van Binnenlandse Zaken is er door de Montenegrijse oppositie van beschuldigd zijn bevoegdheden en die van de politie te hebben overschreden. De betreffende melding is met name relevant omdat er reeds geruime tijd sprake is van een Servisch streven de staatsinstellingen van de deelstaten van "Joegoslavië" (Servië en Montenegro) af te schaffen. Gezien het verschil in grootte tussen beide staten zou zo'n afschaffing feitelijk neerkomen op een verdere "Servisering" van het land. Met name het feit dat Montenegro beschikt over een eigen ministerie van Buitenlandse Zaken, is voorstanders van dit streven een doorn in het oog. De benoeming van een nieuwe Montenegrijse minister van Buitenlandse Zaken geeft aan dat Montenegro beoogt een enigszins onafhankelijke buitenlandse politiek te blijven voeren.